

Lausunto / Julkisten hankintojen tuottavuuden ja vaikuttavuuden kansallinen ohjaaminen ja strateginen kehittäminen

Kunnanhallitus 26.10.2026

387/00.04.00/2026

Valmistelija: talous- ja hallintojohtaja

Johdanto

Valtiovarainministeriö pyytää 20.11.2026 mennessä kunnan näkemystä siitä, miten julkisten hankintojen tuottavuuden ja vaikuttavuuden kansallinen ohjaaminen ja strateginen kehittäminen tulisi Suomessa järjestää.

Tausta

Julkisiin hankintoihin käytetään Suomessa vuosittain lähes 40 miljardia euroa. Julkiset hankinnat ovat merkittävä väline julkisten varojen vastuullisen käytön ja yhteiskunnallisten tavoitteiden edistämiseksi. Julkisilla hankinnoilla voidaan vaikuttaa esimerkiksi kilpailuun ja markkinoiden toimivuuteen sekä edistää innovaatioita, vähähiilisyttä, työllisyyttä, harmaan talouden torjuntaa ja varautumista.

Julkisiin hankintoihin kohdistuvien tavoitteiden ja velvoitteiden lisääntyminen on kuitenkin tehnyt sekä hankintayksiköiden että tarjoajien toimintaympäristöstä aiempaa vaativamman. Yhteiskunnallisten tavoitteiden edistäminen ja toiminnan tehokkuuden varmistaminen edellyttävät kehittämistä, neuvontaa ja ohjausta.

Suomessa julkisia hankintoja on kehitetty useissa erilaisissa hankkeissa, joista viimeisin on Hankinta-Suomi-ohjelma. Lisätietoa Hankinta-Suomi-ohjelmasta. Hankinta-Suomen toinen kausi päättyy vuoden 2027 lopussa.

Selvityksessä Julkisten hankintojen tuottavuuden ja vaikuttavuuden kansallinen ohjaaminen ja strateginen kehittäminen kuvataan kansallisten julkisten hankintojen kehittämis-, neuvonta- ja ohjaustoimintojen nykytilaa sekä tarkastellaan vastaavien toimintojen järjestämistä muissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa. Selvityksen tavoitteena on tunnistaa kansallisen toiminnan kehittämistarpeita, kuvata erilaisia tapoja järjestää kansallisia toimintoja sekä esittää johtopäätöksiä tarvittavista jatkoaskelista. Selvityksessä esitetään kymmenen vaihtoehtoista skenaariota, joiden mukaisesti julkisten hankintojen kehittämis-, neuvonta- ja ohjaustyö voitaisiin järjestää tulevaisuudessa.

Lausuntopyyntö on luettavissa osoitteessa:

<https://www.lausuntopalvelu.fi/FI/Proposal/Participation?proposalId=d8ef41b6-b60a-4305-b2b0-b3052b474c52>

Päätösesitys

Kunnanjohtaja:

Sonkajärven kunta antaa seuraavan lausunnon:

Sonkajärven kunta pitää julkisten hankintojen kansallisen kehittämisen jatkamista kannatettavana. Julkisilla hankinnoilla on merkittävä vaikutus julkisen talouden kestävytyteen, palveluiden laatuun sekä yhteiskunnallisten tavoitteiden toteutumiseen.

Sonkajärven kunta korostaa, että tulevassa kansallisessa toimintamallissa tulee huomioida erikokoisten hankintayksiköiden erilaiset toimintaympäristöt. Pienissä kunnissa hankintatoimea hoidetaan usein osana muita tehtäviä, eikä käytettävissä ole suurten kaupunkien kaltaisia hankintaorganisaatioita tai erityisasiantuntijoita. Tämän vuoksi kansallisen

kehittämistyön tulee tarjota kunnille konkreettisia käytännön työkaluja, malliasiakirjoja, koulutusta ja neuvontaa.

Kunta pitää tärkeänä, että kansallisen ohjauksen ensisijaisena tavoitteena on helpottaa hankintayksiköiden käytännön työtä. Kehittämisen ei tule johtaa uusiin raportointi-, seuranta- tai hallintovelvoitteisiin, jotka lisäävät kuntien hallinnollista kuormitusta ilman vastaavaa hyötyä. Vaikuttavuuden arvioinnin ja tiedolla johtamisen tulee perustua tarkoituksenmukaisiin ja hallinnollisesti kevyisiin ratkaisuihin.

Sonkajärven kunta korostaa myös alueellisten markkinoiden toimivuuden merkitystä. Harvaan asutuilla alueilla tarjoajien määrä voi olla vähäinen, minkä vuoksi hankintapolitiikan tavoitteena tulee olla kilpailun edistäminen ja pk-yritysten osallistumismahdollisuuksien vahvistaminen. Hankintamenettelyjen tulee mahdollistaa tarkoituksenmukainen osittaminen ja markkinavuoropuhelu sekä tukea paikallisten ja alueellisten yritysten osallistumista tarjouskilpailuihin.

Kunta pitää tärkeänä, että valtakunnallisten yhteishankintojen rinnalla säilyy mahdollisuus paikallisiin ja alueellisiin ratkaisuihin silloin, kun ne ovat palvelujen saatavuuden, kustannustehokkuuden tai paikallisten markkinoiden toimivuuden kannalta perusteltuja.

Hankintojen vaikuttavuuden arvioinnissa tulee hinnan lisäksi huomioida palvelujen laatu, elinkaaritaloudellisuus, toimintavarmuus, huoltovarmuus sekä palvelujen jatkuvuus häiriö- ja poikkeustilanteissa.

Sonkajärven kunnan näkemyksen mukaan kansallisen kehittämis- ja ohjausjärjestelmän onnistumista tulee arvioida ennen kaikkea sen perusteella, parantaako se hankintojen laatua ja vaikuttavuutta sekä helpottaako se julkisten hankintojen toteuttamista käytännössä. Pienten kuntien näkökulmasta keskeistä on, että uudistus tuottaa lisää tukea ja osaamista, ei uusia hallinnollisia velvoitteita.

Sonkajärven kunta pitää tarkoituksenmukaisimpana ratkaisuna mallia, jossa julkisten hankintojen kansallinen kehittämis- ja koordinaatiovastuu osoitetaan yhdelle toimijalle ja sille turvataan pysyvät resurssit hankintojen kehittämiseen, neuvontaan sekä osaamisen vahvistamiseen. Kunta näkee erityisesti kevyen virastovetoisen verkostomallin kaltaisen ratkaisun perusteltuna, koska se mahdollistaa kehittämistoiminnan jatkuvuuden, hyödyntää olemassa olevia rakenteita ja tukee käytännönläheisesti myös pienten hankintayksiköiden toimintaa.

Päätös

Kunnanhallitus: